

CAN CYBER CRIME BE PREVENTED?

¹ Gulmirzayeva Gulnoz To'liboy qizi
² Karamatdinova Gulzoda Shariboy qizi
³ Ametov Atabek Maxmudovich

¹ 2nd year student of the Law College of the Republic of Karakalpakstan

² 2nd year student of the Law College of the Republic of Karakalpakstan

³ Karakalpak State University named after Berdakh, Faculty of Law

1st year student

<https://doi.org/10.5281/zenodo.4726522>

ARTICLE INFO

Received: 25th April 2021
Accepted: 27th April 2021
Online: 29th April 2021

KEY WORDS

cybercrime, PICyAN,
IT, C3N, OIL, OCLCTIC

ABSTRACT

This article discusses the French experience in the prevention of cybercrime and practical proposals for its implementation in Uzbekistan

KIBER JINOYATCHILIKNING OLDINI OLISH MUMKINMI?

¹ Gulmirzayeva Gulnoz To'liboy qizi
² Karamatdinova Gulzoda Shariboy qizi
³ Ametov Atabek Maxmudovich

¹ Qoraqalpog'iston Respublikasi yuridik texnikumi 2-bosqich talabasi

² Qoraqalpog'iston Respublikasi yuridik texnikumi 2-bosqich talabasi

³ Berdoq nomidagi Qoraqalpoq davlat universiteti Yuridik fakulteti 1- bosqich talabasi

MAQOLA TARIXI

Qabul qilindi: 25-aprel 2021
Ma'qullandi: 27-aprel 2021
Chop etildi: 29-aprel 2021

KALIT SO'ZLAR

kiber jinoyatchilik, PICyAN,
IT, C3N, NEFTI, OCLCTIC

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada kiber jinoyatchilikning oldini olish bo'yicha Fransiya tajribasi va uni O'zbekistonga tatbiq etish bo'yicha amaliy takliflar haqida so'z yuritiladi

Kiber jinoyatchilik 21-asrning asosiy muammolaridan biridir. Ushbu kontseptsiya yuqori texnologiyalar sohasidagi jinoyatlarga tegishli. Bu juda ko'p noqonuniy xatti-harakatlarni o'z ichiga olgan juda keng atamadir.

Kiber jinoyatchilik tushunchasi mohiyatan juda keng bo'lib, uning ostiga ko'plab huquqbuzarliklar kiradi.

Kiber jinoyatlar - bu elektron texnologiyalar sohasida yoki kompyuter texnologiyalariga qarshi qilingan har qanday noqonuniy xatti-harakatlar.

O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining 278⁵-moddasiga ko'ra, o'zganing kompyuter uskunasini qasddan ishdan chiqarish, xuddi shuningdek kompyuter tizimini buzish:

3 yilgacha muayyan huquqdan mahrum qilib, 66 mln 900 ming so'mdan 89 mln 200 ming

soʻmgacha miqdorda jarima;
2 yilgacha ozodlikni cheklash;
2 yilgacha ozodlikdan mahrum qilish bilan jazolanadi.

Shuningdek, mazkur harakatlarni guruh boʻlib, takroran yoki xavfli retsidivist tomonidan sodir etish 3 yilgacha ozodlikdan mahrum qilish bilan jazolashga sabab boʻlishi mumkin.

Fransiyada XVIII asr oʻrtalaridayoq kiber jinoyatchilik jinoyat sifatida tan olinib, kiber jinoyatchilik qonun bilan tartibga solingan. Fransiyada kiberjinoyatchilik 200 yil oldin sodir boʻlgan boʻlsa, bizda endi shakllanyapdi. Demak shuni aytishimiz mumkinki Fransiya tajribasini oʻrganish orqali biz koʻp yutuqlarga erishishimiz mumkin. Buning sababi shundaki ular shu soha boʻyicha 200 yillik qonunchilik tajribasiga ega.

Fransiyada kiber xavfsizlikka ixtisoslashgan koʻplab politsiya xizmatlari mavjud. Masalan: PICyAN (kiberjinoyatlarni tergov qilish platformasi va raqamli tahlil), bu maxsus dasturiy taʼminot tufayli politsiya tintuvlari paytida va internetda kuzatuv paytida olib qoʻyilgan IT uskunalarni tahlil qiladi; missiyasi sud tergov va jinoiy razvedkadan iborat boʻlgan C3N (Raqamli jinoyatchilik markazi); faqat Parij va uning atrofidagi shaharlarda faoliyat yuritadigan va maʼlumotlarni qayta ishlash tizimidagi har qanday buzilishlarni, dasturiy taʼminotni soxtalashtirishni va firibgarlik kabi klassik huquqbuzarliklarni

boshqarish uchun javobgar boʻlgan NEFTI (Axborot texnologiyalari firibgarligini tergov qilish brigadasi); va OCLCTIC (Axborot-kommunikatsiya texnologiyalariga qarshi jinoyatchilikka qarshi kurashning markaziy idorasi), bu Internetda eʼlon qilingan kontentning qonuniyligini va provayderlarga noqonuniy kontentni olib tashlashni buyurishini taʼminlaydi.

Yuqorida tilga olingan politsiya xizmatlari tergov, tintuv, qidiruv, maʼlumotlarni yigʻish, geolokatsiya, telefonni tinglash, kirib borish va

gumon qilinuvchilarni politsiya hibsonasida hibsga olish va hibsga olishlari mumkin.

Fransiya Jinoyat kodeksining 323-moddasida quyidagilar belgilangan:

323¹-modda: Maʼlumotlarni qayta ishlashning avtomatlashtirilgan tizimiga yoki uning tarkibiga kirishda firibgarliklar bilan kirish yoki qolish, ikki yildan ortiq boʻlmagan qamoq jazosi va 30.000 evro jarima bilan jazolanadi.

Agar ushbu xatti-harakatlar ushbu tizimdagi maʼlumotlarni bostirishga yoki oʻzgartirishga yoki ushbu tizimning ishlashini oʻzgartirishga olib keladigan boʻlsa, hukm uch yillik qamoq jazosidan va 45.000 evro jarimadan oshmaydi.

323²-modda Maʼlumotlarni qayta ishlashning avtomatlashtirilgan tizimining ishlashiga toʻsqinlik qilish yoki aralashish besh yildan ortiq boʻlmagan qamoq jazosi va 75.000 evro jarima bilan jazolanadi.

Fishingga FCC va Intellektual mulk kodeksining quyidagi moddalari bilan sanksiya berilgan:

firibgarlik, adolatsiz yoki noqonuniy usullar bilan maʼlumotlarni yigʻish FKning 226-18 moddasi bilan besh yilga ozodlikdan mahrum qilish va 300 000 evrogacha;

uchinchi shaxsning shaxsini oʻgʻirlash va undan foydalanish FKKning 226-4-1 moddasi bilan bir yilga ozodlikdan mahrum qilish va 15000 evrogacha jarima bilan jazolanadi - qoʻllanilgan sanksiya tegishli sanksiyalar bilan jamlangan.

Firibgarlik yoki firibgarlik FCCning 313¹-moddasi bilan besh yilga ozodlikdan mahrum qilish va 375000 evrogacha jarima bilan jazolanadi;

tizimga maʼlumotlarni ruxsatsiz kiritish, ekstraksiya qilish, koʻpaytirish, ushbu tizimda

saqlangan ma'lumotlarni uzatish va ulardan foydalanish FKKning 323³- moddasi bilan besh yillik qamoq jazosi va 150 000 evrogacha jarima bilan sanksiyalangan; fishing intellektual mulk huquqlarining buzilishiga olib kelishi mumkin, xususan Fransiya intellektual mulk kodeksining L.335-2, L.713-2 va L.713-3 moddalari asosida. Reproduksiya qilingan yoki taqlid qilingan veb-sayt yoki savdo belgisining egasi buzg'unchilik asosida fisherni o'zining savdo belgisidan foydalanganligi uchun sudga berishi mumkin. Ushbu huquqbuzarlik uch yilga ozodlikdan mahrum qilish va 300 000 evrogacha jarima bilan jazolanadi.

Kiber jinoyatchilikning oldini olish bo'yicha takliflarim quyidagicha:

Kompyuter tizimlari himoyasini kuchaytirish bo'yicha qonun loyihasini ishlab chiqish

Kiber jinoyatchilik bo'yicha Fransiya tajribasini O'zbekistonda qo'llash

O'zbekiston Respublikasi bosh prokuraturasi huzurida kiber jinoyatchilikka qarshi kurashish departamentini tashkil etish

Axborot texnologiyalari sohasida oliy ma'lumotga ega yosh, tajribali kadrlarni ishga olish va yurisprudensiya sohasida 6 oylik kursda o'qitish

Xorij davlatlarida axborot texnologiyalari sohasida malaka oshirish uchun imkoniyatlar yaratib berish

Muxtasar qilib aytganda, Fransiya qonunchiligini chuqur tahlil qilgan holda o'zbek mentaliteti va qonunchiligiga implementatsiyasini to'g'ri amalga oshira olsak ushbu sohada hech qanday qonunchilik bo'yicha muammo bo'lmaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Fransiya kiber xavfsizlik to'g'risidagi qonunlari va qoidalari
2. O'zbekiston Respublikasi jinoyat kodeksi
3. Fransiya Jinoyat kodeksi